

TÜRKÇE ÖĞRETMENLERİNİN İLKÖĞRETİM 6, 7, VE 8. SINIF TÜRKÇE DİL BİLGİSİ KONULARININ ÖĞRETİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ*

Emre ÜNAL*
Cihan ŞAHİNCİ

ÖZET

Bir dili öğrenmek demek o dildeki sözcükleri öğrenip bunları yan yana dizip söylemek anlamına gelmemektedir. O sözcüklerin anlamını, yapısını, türünü öğrenmeden sözcükler cümle içinde doğru ve anlamlı olacak şekilde kullanılamamaktadır. Bu noktada da devreye dil bilgisi öğretimi girmektedir. Türkçe öğretimi için de aynı şeyi söylemek mümkündür. Türkçe öğrenmek isteyen bir kişi Türkçenin dil bilgisi özelliklerini öğrenmeden Türkçeyi doğru ve etkili bir biçimde kullanamamaktadır. Konuştuğu dilin dil bilgisi kurallarını iyi bilen bir insan, karşısındakinin söylediklerini doğru bir şekilde anlayabilmekte, karşısındakine söylemek istediklerini düzgün bir biçimde ifade edebilmekte, okuduklarını doğru anlayabilmekte ve yazarken de yine doğru ve düzgün bir biçimde yazıp kendini ifade edebilmektedir.

Bu çalışmada ilköğretim ikinci kademedeki öğrencilerin dil bilgisi konularını anlama düzeyleri araştırılmış ve bu amaçla ilköğretim okullarındaki öğretmenlere ölçek formları uygulanmıştır.

Araştırma sonucunda Türkçe öğretmenlerinin dil bilgisi konularının öğretilmesi konusunda olumsuz görüşe sahip oldukları, öğretmenlerin kıdemlerine göre dil bilgisi konularının öğretilmesine ilişkin görüşleri arasında anlamlı fark bulunmadığı, cinsiyetlerine göre dil bilgisi konularının öğretilmesine ilişkin görüşleri arasında anlamlı fark bulunmadığı, öğretmenlerin mezun oldukları bölüme göre dil bilgisi konularının öğretilmesine ilişkin görüşleri arasında anlamlı fark bulunmadığı ve görev yaptıkları okula göre dil bilgisi konularının öğretilmesine ilişkin görüşleri arasında anlamlı fark bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dil, dil bilgisi, dil bilgisi öğretimi.

THE INVESTIGATION OF TURKISH LANGUAGE TEACHER'S OPINIONS ABOUT THE TEACHING OF 6TH, 7TH AND 8TH GRADE PRIMARY EDUCATION TURKISH GRAMMER

ABSTRACT

To learn a language doesn't mean to learn the words of that language and tell them in sequential order. Without learning the meanings, structures and types of the words, they cannot be used properly and in a meaningful way in a sentence. Therefore, grammar teaching becomes vital in that condition. It is possible to claim the same understanding for Turkish language teaching. A person who wants to learn Turkish cannot use it properly and effectively without learning its grammar structures. A person, who knows the grammar of the language can understand better the spoken person, can explain better what he wants from him, can

---

* Bu çalışma Dr. Emre ÜNAL danışmanlığında Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında aynı adla yapılan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

• Niğde Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, elmek: dr.emreunal@gmail.com

understand better what he reads and also while writing he can enunciate himself clearly and better. So grammar teaching is an indispensable resource for teaching a language.

In this study, levels of second primary education students towards understanding the grammar subjects were searched and a scale was applied to teachers who studied in primary schools, therefore.

As a result of the study, it has been found that Turkish teachers have negative opinion about teaching of grammatical rules, there is no significant difference between opinions about teaching of grammatical rules according to the seniority of teachers, genders, departments that teachers graduated and the school that they work.

Keywords: Language, grammar, grammar teaching.

Giriş

Dil, kültürü oluşturan temel unsurların başında gelmektedir. Toplumların sahip oldukları kültürü geliştirerek bir sonraki nesle aktarım işlemi dil hayati önem taşımaktadır. Hayatın her aşamasında olduğu gibi dil de yaşayan bir varlık olarak birtakım kuralları barındırmaktadır, bu yönüyle dil, iletişimin ana unsurudur. Bu sebepten diller her çağda araştırma konusu olmuştur. Dil, insanların duygu ve düşüncelerini diğer bireylere aktarabilmesi, toplumsallaşabilmesi, öz benliğini geliştirebilmesi, dış dünyayı anlamlandırabilmesi, kısaca birey olabilmesi için gereklidir.

Dil bilgisi bir dilin her yönüyle öğrenilebilmesi için, dilin vazgeçilmez unsurudur. Çünkü mensup olduğu milletin dilinin kurallarını iyi bilmeyen bireyler, o dili düzgün konuşamaz, o dilde düzgün cümleler kurarak düşüncelerini yazıya dökemez, duygu ve düşüncelerini etkili bir biçimde karşısındakine aktaramaz, iş yaşamında iletişimle ilgili birçok sıkıntı çeker, kısacası hayatın pek çok alanında da başarısız olur.

Dil bilgisini iyi bilen bir insan ise konuşarak ya da yazarak anlatmak istediklerini daha etkili ve düzgün ifade edebilmektedir. Anlatmak istediğini eksiksiz olarak karşısındakine anlatabilmektedir. Zengin bir ifade gücüne sahip olabilmekte dil bilgisinin önemi yadsınamaz. Bireylerin dil bilincinin gelişiminde, dili düzgün ve kurallarına uygun biçimde kullanmaları için dil bilgisine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu yüzden dil bilgisi, bir dilin vazgeçilmez becerilerinden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dil bilgisinin de birbirinden farklı tanımları yapılmıştır. Dilaçar (1971), dili birbiriyle bağlantılı olarak beş biçimde tanımlamaktadır:

1. Biçim, söyleniş, cümle yapısı, anlam ve sözcük tarihi bakımından belirli bir düzenlilik gösteren sistemli sözcük gruplanmalarından meydana gelen dilin, bu yönden incelenmesi.
2. Belli bir çağda belli bir dilin bu bakımından incelenmesinin konusu olan görüngeler ve bunların sistemi.
3. Bu görüngüleri yöneten kurallar.
4. Bu kuralları öğreten ders kitabı.
5. Bir sözün ya da yazının bu kurallara uyup uymama derecesi

Sağır'a (2002: 19) göre ise dil bilgisi; sesleri, sözcükleri, cümleleri çeşitli yönleriyle incelemekte, daha doğru, daha kusursuz düşünmede yardımcı, doğru konuşmada ve yazmada etkili olmaktadır.

Turkish Studies

Dil bilgisi, dilin en küçük birimi olan sesleri, kelimeleri, cümleleri, metinleri, cümle yapılarını, sözcüklerin cümledeki görevlerini inceleyen bir bilim dalıdır ve okuma, yazma, dinleme, konuşma sırasında bireylere yardımcı olmaktadır.

Göğüş'e (1978: 337) göre dil bilgisi bir dilin sesleri, sözcük türleri, bunların yapıları, cümle olarak dizilmeleri ve cümle içindeki görevleri, çekimleriyle ilgili kuralları inceleyen bir dil bilimi dalıdır. Demirel'e (2003:112) göre dil bilgisi, dilin işleyişi, düzeni ve kullanım kurallarını inceleyen bir dil bilimi dalıdır. Sever'e (2000: 25) göre dil bilgisi doğru düşünme, doğru konuşma ve yazmaya yardımcı bir çalışma alanıdır.

Doğal bir varlık olan dilin kendine özgü birtakım kuralları vardır. Ana baba veya yakın çevreden anadilini öğrenen çocuk, farkında olmadan dilin kurallarına da uyar. Eskiden beri insanlar doğru okumak ve yazmak amacıyla dillerinin bağlı olduğu kuralları belirlemeye çalışmışlardır. Bu kuralların meydana getirdiği bilgi koluna da dil bilgisi denilmiştir (Mahiroğlu ve Yılmaz, 2001).

Dil bilgisi, dilin işleyişini, düzenini ve dil kullanımının kurallarını inceleyen dil bilimi dalıdır (Koç ve Müftüoğlu, 2006). Kaygusuz'a (2006: 8) göre dil bilgisi bir dilin iskeletini oluşturan, ayakta kalmasını sağlayan ve devamını mümkün kılan kuralları inceleyen bir bilim dalı olmakla beraber, sesteki heceye, heceden sözcüğe, sözcükten cümleye, kavramdan ifadeye geçen, dilin farklı zamansal yolculuğunu sistemli bir şekilde incelemektedir.

Dil bilgisi, doğru yazıp okumak amacı ile dillerin bağlı olduğu kuralları tespit eden bilim dalıdır. Dil bilgisi; bir dili ses, şekil ve cümle yapıları ile çeşitli öğeleri arasındaki anlam ilişkilerini inceleyerek bunlarla ilgili kuralları ve işleyiş özelliklerini ortaya koyar.

Dil bilgisi öğretimi de dille ilgili bilgilerin verildiği, Türkçenin anlama ve anlatma dil becerilerinin yanında, bu alanları destekleyici, açıklayıcı ve örgütleyici öğretim etkinlikleridir. Bu bakımdan ele alındığında dil bilgisi, Türkçenin okuma, dinleme, yazma ve konuşma dil becerilerini tamamlayıcı bir işleve sahiptir (Erdem, 2007: 8).

Dil bilgisi, Türkçe sözlükte şöyle tanımlanmıştır: 'Bir dilin ses, biçim ve cümle yapısını inceleyip kurallarını tespit eden bilim, gramer.' (TDK; 2005: 529).

Altas(2009)'a göre dil bilgisi; sesleri, kelimeleri, cümleleri çeşitli yönleriyle incelemekte, daha doğru, daha kusursuz düşünmemize yardımcı; doğru konuşmamızda yazmamızda etkili olmaktadır. Dil bilgisi sayesinde öğrencilerin, dilin ifade gücünü keşfettiklerini, kurallar vasıtasıyla dilden hedeflenen amaçları gerçekleştirme yolunda önemli bir adım atmış olduklarını ifade etmektedir. Ayrıca dil bilgisiyle öğrencinin, anlatımını doğru yapıp yapmadığını test etme fırsatı elde ettiğini belirtmektedir.

Dili, ses bilgisi, biçim bilgisi ve cümle bilgisi yönleriyle inceleyip dilin kurallarını ortaya koyan bir bilim dalı olan dil bilgisi, bireylerin etkili bir iletişim gerçekleştirebilmeleri ve anadillerini düzgün konuşabilmeleri için önem taşımaktadır.

Dil bilgisi insanların tam ve doğru düşünmelerini sağlayan; sesleri, sözcükleri ve cümleleri inceleyen bir bilimdir (Kahramanoğlu, 2000:14).

Dil bilgisi, dilin dizgesini araştırmayı, kurallarını bulmayı ve bunları açıklamayı amaç edinen bir bilgi dalıdır (Çotuksöken, 2004: 68).

Bir dili meydana getiren işaretleri, sesleri, sözcükleri, cümleleri yapı, tür, anlam özellikleri, görev ve işleyiş düzeni bakımından inceleyen uğraşı alanına dil bilgisi denir (Yangın,1999: 22). Dil bilgisi, dilin ses, sözcük, cümle ve anlam özelliklerine ilişkin kuralları içeren bilgiler olarak tanımlanmaktadır (Karadüz, 2007: 281).

Turkish Studies

Kişiler, daha küçük yaşlardan başlayarak öğretime gereksinme duymadan dili kullanabilmektedirler. Buna bilinçaltı dil yapısı diyoruz. Bu bilinçaltı dil yapısını bilinç düzeyine çıkartmak ve bunu kullanım boyutuna getirmek, öğrencilerin, etkili bir iletişim kurabilmeleri için dilin işleyiş biçim ve düzenin onlara kavratmak, öğrencilerin, adillerini sözlü ya da yazılı olarak doğru ve etkili bir biçimde kullanmalarını sağlamak, dilbilgisi öğretiminin temel amaçlarıdır (Koç ve Müftüoğlu, 2006: 83)

Dil bilgisi; sözcükleri, sözcüklerin cümle içindeki kullanımını, sözcük tür ve yapılarını, cümlelerin kuruluşu ve yapılarını, kısaca dili her yönüyle ele alıp inceleyen bilim dalıdır.

Türkçe öğretiminin asıl amacı, dört temel beceriyi (okuma, yazma, dinleme, konuşma) öğrenciye kazandırabilmektir. Öğrencilerden beklenen, zamanla bu dört temel beceriyi daha da geliştirmeleridir. Öyleyse Türkçe öğretiminde dil bilgisinin yerinin ne olduğu sorusu karşımıza çıkmaktadır.

Türkçe öğretiminde, dil bilgisinin bağımsız bir bilgi alanı olmaması gerekmektedir. Çünkü öğrenciler dört temel beceriyi kazanırken dilin kurallarını dolayısıyla dil bilgisi kurallarını da öğrenmektedirler. Ancak günümüz eğitim sisteminde dil bilgisini ayrı bir müfredat programıyla ele almak zorunluluk haline gelmektedir. Bu durum, öğrencilerin girdikleri sınavlarda çokça dil bilgisi sorusuyla karşılaşmalarından kaynaklanmaktadır. Oysa öğrenciler öğrenim hayatına başladıklarında ana dillerinin kurallarını da aşamalı olarak öğrenmeye başlamaktadırlar

Günümüzde ise dil bilgisi öğretimi yapılırken hâlen öğrencilere tanımlar ve kurallar sorulmaktadır. Bu durumda öğrenci dilin kurallarını ve dil bilgisi müfredatında yer alan konuların tanımlarını ezberleme yolunu seçmektedir. Günlük hayatta sıfatı ya da zamiri rahatlıkla kullanabilen öğrenci, iş bunların tanımını yapmaya ya da hangi kurala göre sıfatı ya da zamiri kullandığını açıklamaya gelince şaşırır.

Ana dilinin dil bilgisi kurallarını iyi bilen ve uygulayabilen bir bireyin yazma becerisi gelişmekte, birey diğer bireylerle daha iyi iletişim kurabilmekte, başka bir dili çok daha kolay öğrenebilmekte; bireyin dile ilişkin yanlışları azalmakta ve zihninin gelişmesine olumlu katkıları olmaktadır.

Yöntem

Bu araştırma ilköğretim ikinci kademedeki dil bilgisi konularının öğretime ilişkin Türkçe öğretmenlerinin görüşlerini ortaya koymayı amaçlamıştır.

Doğru konuşmanın, doğru yazmanın, daha da önemlisi ana dili kusursuz biçimde öğrenmenin en önemli şartı dil bilgisi kurallarını eksiksiz öğrenmektir. Bu araştırma, dil bilgisi öğretiminde karşılaşılan güçlüklerin bu güçlükleri aşmak için ortaya konan önerilerin neler olduğunu; öğretmenlerin öğretmekte en çok zorlandıkları dil bilgisi konularının hangileri olduğunu ortaya koymasından önemlidir. Araştırma, 2009–2010 eğitim-öğretim yılı ve Niğde ve ilçelerinde görev yapan ve ölçeği yanıtlayan öğretmenler ile sınırlıdır. Bu araştırma, “geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi (Karasar, 1999: 77)” amaçladığından tarama (survey) modelinde yapılandırılmıştır.

Problem Cümlesi

İlköğretim ikinci kademedeki dil bilgisi konularının öğretimi ne ölçüde gerçekleştiğine yönelik Türkçe öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?

Alt Problemler

Türkçe öğretmenlerinin dil bilgisi konularının öğretime ilişkin görüşleri, Öğretmenlerin;

Turkish Studies

1. Mesleki kıdemlerine göre farklılık göstermekte midir?
2. Cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?
3. Mezun oldukları bölümlere göre farklılık göstermekte midir?
4. Görev yaptıkları okullara göre farklılık göstermekte midir?

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma evrenini, Niğde merkez il ve ilçelerindeki tüm Türkçe öğretmenleri oluşturmaktadır. Örneklem olarak bu il ve ilçelerde görev yapan 120 öğretmene ölçek gönderilmiş; ancak bu öğretmenlerden 100'ü ölçek formu doldurmuştur.

Tablo 1: Çalışma Örnekleminin Demografik Dağılımı

Cinsiyet	Kıdem				Toplam
	1-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16 yıl ve üstü	
Bay	8	30	7	2	47
Bayan	16	25	9	3	53
Toplam	24	55	16	5	100

Tablo 1'e göre 1-5 yıl arası kıdeme sahip 8 bay 16 bayan toplam 24 öğretmen; 6-10 yıl arası kıdeme sahip 30 bay, 25 bayan toplam 55 öğretmen; 11-15 yıl arası kıdeme sahip 7 bay, 9 bayan toplam 16 öğretmen; 16 yıl ve üzeri kıdem yılına sahip 2 bay, 3 bayan toplam 5 öğretmen ve genel toplamda 100 öğretmen bulunduğu görülmektedir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmacı tarafından geliştirilen Dil Bilgisine İlişkin Görüş Ölçeği, Türkçe Öğretim Programında (6-8. Sınıflar) yer alan dil bilgisi kazanımları göz önünde bulundurularak geliştirilmiştir. Ölçeğe ilişkin maddeler Likert tipinde oluşturulduktan sonra 24 alan uzmanının görüşleri de alınarak bir taslak ölçek formu geliştirilmiş ve kapsam geçerliliğine bakılmıştır. Bu kapsamda 51 madde uzman görüşleri doğrultusunda hazırlanmış ve yapı geçerliliği ve güvenilirlik için 80 öğretmene ön uygulaması yapılmıştır. Elde edilen sonuçlardan hareketle bazı soru ve seçenekler ölçek formundan tamamen çıkarılmış ya da düzeltilmiştir.

Ölçek, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğretmenlerin demografik ve akademik durumlarını belirleyen dört soru bulunmaktadır. Bu sorular, öğretmenlerin cinsiyetlerine, mesleki kıdemlerine, mezun oldukları bölüme ve görev yaptıkları okullara dönük olarak oluşturulmuştur.

Ölçeğin ikinci bölümü (final versiyonu) 10 maddeden oluşmaktadır. Bu bölümdeki maddeler de öğretmenlere göre ilköğretim ikinci kademedeki öğrencilerin dil bilgisi konularının hangilerini daha kolay hangilerini daha zor kavradıklarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 50, en düşük puan ise 10'dur. Ölçekten alınan puanların yüksekliği dil bilgisi konularının öğretiminde öğretmenlerin olumlu görüş bildirdikleri anlamına gelebilmektedir.

Dil Bilgisi Öğretimine İlişkin Görüş Ölçeği (Dböig) Kapsam Geçerlilik Çalışması

Bilindiği gibi ölçülmek istenilen özellik ile ölçek maddeleri arasındaki bağıntı, ölçme aracının geçerliğine ilişkindir. Ölçek maddesinin ölçülmesi amaçlanan özelliği kapsama (kapsam geçerliği) ya da maddenin ilgili yapıyı yorma (yapı geçerliği) gücünü belirlemek amacıyla önsel çalışmalara ihtiyaç vardır (McGartland vd., 2003'ten aktaran: Yurdugül, 2005: 2). Ölçme aracının geçerliğini etkileyen diğer faktörler de ölçek geçerliği için göz önüne alınması gereken noktalar; ölçek maddesinin anlaşılabilir olması, hedef kitleye uygunluğu gibi önsel çalışmalarda elde edilen uzman görüşleri arasındaki uyum/uyumsuzluk aynı zamanda kapsam ya da yapı geçerliği için birer kestirim niteliğinde kullanılmaktadır.

Kapsam geçerlik oranları, Lawshe (1975; Akt. Yurdugül, 2005: 2) tarafından geliştirilmiştir. Bu nedenle Lawshe tekniği olarak bilinen bu yaklaşım 6 aşamadan oluşmaktadır.

- Alan uzmanları grubunun oluşturulması
- Aday ölçek formlarının hazırlanması
- Uzman görüşlerinin elde edilmesi
- Maddelere ilişkin kapsam geçerlik oranlarının elde edilmesi
- Ölçeğe ilişkin kapsam geçerlik indekslerinin elde edilmesi
- Kapsam geçerlik oranları/indeksi ölçütlerine göre nihai formun oluşturulması

Yurdugül'den (2005: 2) alıntılı olduğu şekliyle; "Lawshe tekniğinde, en az 5 en fazla ise 40 uzman görüşüne ihtiyaç vardır ve her bir madde uzman görüşleri "madde hedeflenen yapıyı ölçüyor", "madde yapı ile ilişkili ancak gereksiz" ya da "madde hedeflenen yapıyı ölçmez" şeklinde derecelendirilmektedir. Buna göre, uzmanların herhangi bir maddeye ilişkin görüşleri toplanarak kapsam geçerlik oranları elde edilir. Kapsam geçerlik oranları (KGO), herhangi bir maddeye ilişkin "Gerekli" görüşünü belirten uzman sayılarının, maddeye ilişkin görüş belirten toplam uzman sayısına oranının 1 eksiği ile elde edilir."

Formülü:

$$KGO = \frac{N_G}{N} - 1$$

KGO = Kapsam Geçerlik Oranı, NG= Maddeye gerekli diyen uzman sayısı

N= Madde hakkında bilgi alınan toplam uzman sayısı şeklindedir.

$\alpha = .05$ Anlamlılık Düzeyinde KGO'lar İçin En Düşük Değerler

Uzman Sayısı	En Düşük Değer	Uzman Sayısı	En Düşük Değer
5	0,99	13	0,54
6	0,99	14	0,51
7	0,99	15	0,49
8	0,78	20	0,42
9	0,75	25	0,37
10	0,62	30	0,33
11	0,59	35	0,31
12	0,56	40+	0,29

Kaynak: Yurdugül, 2005: 3.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011

Bu kapsamda 24 uzmanın görüşü alınmış ve elde edilen kapsam geçerlilik oranı Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Kapsam Geçerliliği İçin Uzmanlardan Alınan Görüşler

No	N _G	N	KGO	No	N _G	N	KGO
1	21	24	0,75	26	23	24	0,917
2	21	24	0,750	27	22	24	0,833
3	22	24	0,833	28	22	24	0,833
4	22	24	0,833	29	21	24	0,750
5	20	24	0,667	30	20	24	0,667
6	22	24	0,833	31	21	24	0,750
7	22	24	0,833	32	21	24	0,750
8	18	24	0,500	33	19	24	0,583
9	20	24	0,667	34	22	24	0,833
10	21	24	0,750	35	22	24	0,833
11	21	24	0,750	36	22	24	0,833
12	19	24	0,583	37	22	24	0,833
13	21	24	0,750	38	21	24	0,750
14	20	24	0,667	39	21	24	0,750
15	21	24	0,750	40	19	24	0,583
16	20	24	0,667	41	21	24	0,750
17	23	24	0,917	42	21	24	0,750
18	20	24	0,667	43	22	24	0,833
19	20	24	0,667	44	20	24	0,667
20	20	24	0,667	45	22	24	0,833
21	20	24	0,667	46	20	24	0,667
22	20	24	0,667	47	20	24	0,667
23	20	24	0,667	48	20	24	0,667
24	20	24	0,667	49	21	24	0,750
25	22	24	0,833	50	22	24	0,833
				51	22	24	0,833

Uzman görüşlerine göre Kapsam Geçerlilik indeksleri dikkate alındığında ölçek 51 maddeden oluşmaktadır. Bu yönüyle kapsam geçerliliği sağlanmıştır.

Turkish Studies

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011

Dil Bilgisi Öğretimine İlişkin Görüş Ölçeği (Dböig) Yapı Geçerliliği ve Güvenilirlik Çalışması

Araştırma için ölçeğin geçerliğini tespit etmek amacıyla faktör analizi yapılmasına karar verilmiştir. Ölçeğin öncelikli olarak, faktör analizine uygun olup olmadığını anlamak amacıyla KMO ve Barlett testi yapılmıştır. Bu kapsamda KMO testi ölçüm sonucunun .50 ve daha üstü, Barlett küresellik testi sonucunun da istatistiksel olarak anlamlı olması gerekmektedir (Jeong, 2004: 70). Bu çalışma sonucunda KMO testi sonucu .65, Barlett küresellik testi de ($P < 0.01$) anlamlı bulunmuş ve ölçeğe faktör analizi yapılabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Açıklayıcı faktör analizinde maddelerin yer aldıkları faktördeki yük değerleri için sınır değer .45 olarak alınmış, faktörlerin kendileriyle yüksek ilişki veren maddeleri bulmak ve faktörleri daha kolay yorumlayabilmek için dik döndürme tekniklerinden varimax tekniği kullanılmıştır. Dil Bilgisi Öğretimine İlişkin Görüş Ölçeği açıklayıcı faktör analizine ilişkin bulgular Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3: Dil Bilgisi Öğretimine İlişkin Görüş Ölçeği Açıklayıcı Faktör Analizi (Döndürülmüş Temel Bileşenler Analizi) Sonuçları

Madde No	Faktör Ortak Varyansı	Faktör-1 Yük Değeri	Döndürme Sonrası Yük Değeri			
			Faktör-1	Faktör-2	Faktör-3	Faktör-4
M5	.261	.400				.498
M6	.999	.707				.998
M32	.355		.574			
M33	.801		.859			
M34	.651		.751			
M36	.428			.481		
M37	.873			.923		
M38	.525			.620		
M50	.999	.719			.996	
M51	.470	.555			.640	
Toplam Açıklanan Varyans: %63,63						
Faktör 1 Açıklanan Varyansı: 18,99						
Faktör 2 Açıklanan Varyansı: 15,80						
Faktör 3 Açıklanan Varyansı: 15,60						
Faktör 4 Açıklanan Varyansı: 13,24						

Dil Bilgisi Öğretimine İlişkin Görüş Ölçeği için yapılan açıklayıcı faktör analizi sonucunda 4 faktör elde edilmiştir. İlk faktör ölçeğe ilişkin toplam varyansın %18,99'unu, ikinci faktör %15,80'ini, üçüncü faktör %15,60'ını ve dördüncü faktör ise %13,24'ünü açıklamaktadır. Ölçeğin faktör boyutlarının toplamı ise ölçeğin %63,63'ünü açıklamaktadır. Büyüköztürk (2002: 119), tek faktörlü ölçeklerde açıklanan varyansın %30 ve daha fazla olmasının yeterli

Turkish Studies

görülebileceğini ifade etmektedir. Yapılan faktör analizi sonucunda elde edilen veriler ölçeğin geçerliğinin yüksek düzeyde olduğuna işaret etmektedir.

Dil Bilgisi Öğretimine İlişkin Görüş Ölçeği'nin ilk etapta 51 maddeden oluştuğu sonucuna ulaşıldığında, bu çalışma için belirlenen örnekleme herhangi bir faktörde yer almayan veya .45'in altında yük değerine sahip maddeler (1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 35, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49,) ölçekten atıldıktan sonra ölçek 10 maddeye düşmüştür ve kalan maddeler üzerinden değerlendirmeye alınmıştır. Büyüköztürk (2002: 119), maddelerin faktör ortak varyanslarının 1'e yakın ya da .66'nın üzerinde olmasının iyi bir çözüm olduğunu ancak bunu uygulamada karşılamının genellikle zor olduğunu ifade etmektedir.

Faktör döndürme sonrasında, ölçeğin birinci faktörünün 3 maddeden (32, 33, 34); ikinci faktörünün 3 maddeden (36, 37, 38); üçüncü faktörünün 2 maddeden (50, 51); dördüncü faktörünün de 2 maddeden (5, 6) oluştuğu görülmektedir. Ölçeğin ilk faktörüne "ek fiil", ikinci faktörüne "fiilimsi", üçüncü faktörüne "anlatım bozukluğu", dördüncü faktörüne de "sözcükte yapı" adları verilmiştir.

Ölçeğin güvenilirliğini tespit etmek amacıyla Cronbach Alfa güvenilirlik istatistiği yapılmıştır. Yapılan istatistiklere göre ölçeğin tamamında Cronbach Alfa değeri .75 olarak bulunmuştur. Ölçeğin birinci faktörüne ilişkin Cronbach Alfa değeri .79, ikinci faktörüne ilişkin Cronbach Alfa değeri .73, üçüncü faktörüne ilişkin Cronbach Alfa değeri .78, dördüncü faktörüne ilişkin Cronbach Alfa değeri .67 olarak bulunmuştur. Tezbaşaran (1997:47), likert tipi bir ölçekte yeterli sayılabilecek bir güvenilirlik katsayısının olabildiğince 1'e yakın olması gerektiğini ifade etmektedir. Bu sonuçlara göre ölçeğin güvenilirliğinin ilk üç faktörde yüksek, son faktörde ise orta düzeyde olduğu söylenebilmektedir.

Verilerin çözümlenmesi ve analizi

Toplanan verilerin çözümlenmesine geçilmeden önce anketlere birer sıra numarası verilmiştir. Değerlendirmeler için toplam 100 ölçek üzerinden yapılmıştır. Çözümlemeler sonucunda problem cümlesi için elde edilen bulgular, 1.00-1.79 Tamamen Katılmıyorum, 1.80-2.59 Katılmıyorum, 2.60-3.39 Kararsızım, 3.40-4.19 Katılıyorum, 4.20-5.00 Tamamen Katılıyorum aralıkları temel alınarak yorumlanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde bağımsız t testi, Kruskal Wallis-H testi ve Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

Problem cümlesine ilişkin bulgular

Araştırmanın problem cümlesi olan "İlköğretim ikinci kademedeki dil bilgisi konularının öğretiminin ne ölçüde gerçekleştiğine yönelik Türkçe öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?" sorusuna ilişkin ölçekten alınan ortalama puan 2,29 olarak bulunmuştur. Bu ortalama da "Katılmıyorum" aralığında anlam bulmaktadır. Bu ifadeden de anlaşıldığı gibi öğretmenlerin dil bilgisi öğretimine ilişkin olumsuz görüşte oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Ölçeğin tamamındaki ifadelerin ortalaması incelendiğinde ise öğretmenlerin katılmıyorum düzeyinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Ölçeğe ilişkin maddeler ve ölçeğin ortalama puanı incelendiğinde öğretmenlerin dil bilgisi öğretimine ilişkin görüşlerinin olumsuz yönde olduğu sonucuna ulaşılabilmektedir.

Araştırmanın birinci alt problemine ilişkin bulgular

Araştırmanın ilk alt problemi olan "İlköğretim ikinci kademedeki dil bilgisi konularının öğretimine ilişkin Türkçe öğretmenlerinin görüşleri mesleki kıdeme göre farklılık göstermekte midir?" sorusuna ilişkin bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Turkish Studies

Tablo 4: Öğretmenlerin Dil Bilgisi Konularının Öğretimine İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdeme Göre Durumlarını Gösteren Kruskal Wallis-H Testi

Kıdem	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
1-5 Yıl	24	53.29	3	1.671	.643
6-10 Yıl	55	47.32			
11-15 Yıl	16	56.88			
16 yıl ve üstü	5	51.70			

Tablo 4'te görüldüğü üzere, öğretmenlerin kıdemlerine göre dil bilgisi konularının öğretimine ilişkin görüşleri ($X^2_{(3)}=1.628$, $p>0.05$) arasında manidar fark olmadığı yapılan Kruskal Wallis H testi sonucunda bulunmuştur.

Erdem (2007: 90) de öğretmenlerin hizmet yılı değişkeninin, onların dil bilgisi öğretimi sürecinde öğrencilerin zorlandıkları konularla ilgili görüşleri üzerinde herhangi bir anlamlı ilişki oluşturmadığı sonucuna ulaşmaktadır.

Araştırmanın ikinci alt problemine ilişkin bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi olan “İlköğretim ikinci kademedeki dil bilgisi konularının öğretimine ilişkin Türkçe öğretmenlerinin görüşleri cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?” sorusuna ilişkin bulgular Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5: Öğretmenlerin Dil Bilgisi Konularının Öğretimine İlişkin Görüşlerinin Cinsiyetlerine Göre Durumlarını Gösteren Bağımsız t Testi

Cinsiyet	N	$\bar{x}$	s	t	p
Bay	47	2,38	,67	1.148	.254
Bayan	53	2,24	,59		

Tablo 5 incelendiğinde, öğretmenlerin cinsiyetlerine göre dil bilgisi konularının öğretimine ilişkin görüşleri ($t_{(98)}=1.148$, $p>0.05$) arasında manidar fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Erdem (2007: 113) cinsiyet değişkeninin; ünlü uyumu kuralları, ünsüzlerle ilgili kurallar ve kaynaştırma harflerinin öğretiminde anlamlı bir fark yarattığı diğer konularla ilgili olarak anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bayan öğretmenlerin; ünlü uyumu kuralları, ünsüzlerle ilgili kurallar ve kaynaştırma harflerinin öğretiminde, erkek öğretmenlere göre daha az zorlandığı sonucuna ulaşmıştır.

Erdem (2007:113), bayan öğretmenlerle erkek öğretmenler arasında öğrencilere dil bilgisi öğretirken en çok zorlanılan alanla ilgili olarak öğretme görüşleri açısından anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgudan anlaşıldığına göre öğretmenlerin hangi cinsiyetten olursa olsun dil bilgisine yönelik görüşleri değişmemektedir.

Araştırmanın üçüncü alt problemine ilişkin bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan “İlköğretim ikinci kademedeki dil bilgisi konularının öğretimine ilişkin Türkçe öğretmenlerinin görüşleri mezun oldukları bölümlere göre farklılık göstermekte midir?” sorusuna ilişkin bulgular Tablo 6'da verilmiştir.

Turkish Studies

Tablo 6: Öğretmenlerin Dil Bilgisi Konularının Öğretimine İlişkin Görüşlerinin Mezun Oldukları Bölüme Göre Durumlarını Gösteren Mann Whitney U Testi

Bölüm	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Türkçe Eğitimi	13	58.96	766.50	442.500	.227
Diğer	86	48.65	4183.50		

Tablo 6 incelendiğinde, öğretmenlerin mezun oldukları bölüme göre dil bilgisi konularının öğretimine ilişkin görüşleri ($U=442.500$, $p>0.05$) arasında manidar fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Erdem (2007: 133) Türkçe Öğretmenliği bölümünden mezun olan öğretmenlerin, TDE mezunu öğretmenlere göre, öğrencilerin anlam ilişkilerini kavramada daha çok zorlandığı sonucuna ulaşmıştır.

Erdem (2007. 130) öğretmenlerin mezun oldukları bölüm değişkeninin dil bilgisi öğretiminde karşılaşılan problemlerle ilgili görüşleri üzerinde istatistiki olarak anlamlı bir farklılık oluşturmadığını saptamıştır.

Araştırmanın dördüncü alt problemine ilişkin bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi olan “İlköğretim ikinci kademedeki dil bilgisi konularının öğretimine ilişkin Türkçe öğretmenlerinin görüşleri görev yaptıkları okullara göre farklılık göstermekte midir?” sorusuna ilişkin bulgular Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7: Öğretmenlerin Dil Bilgisi Konularının Öğretimine İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okula Göre Durumlarını Gösteren Bağımsız t Testi

Görev	n	$\bar{x}$	S	t	p
Merkez	49	2,28	,64	.347	.730
İlçe	50	2,32	,63		

Tablo 7 incelendiğinde, öğretmenlerin görev yaptıkları okula göre dil bilgisi konularının öğretimine ilişkin görüşleri ($t_{(98)}=.347$, $p>0.05$) arasında manidar fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuçlar ve Öneriler

Bu çalışmanın bulgularına dayalı olarak ulaşılan sonuçlar şu şekilde sıralanabilir:

1. Ölçek, programda yer alan maddeler dikkate alınarak hazırlanmıştır. Yapılan geçerlilik ve güvenilirlik analizleri neticesinde ölçekten atılan maddeler göz önüne alındığında dil bilgisi konularının öğretiminde, kazanımların öğretmenler tarafından yeterince benimsenmediği düşünülebilir.
2. Türkçe öğretmenleri dil bilgisi konularının öğretilmesi konusunda olumsuz görüşe sahiptirler.

3. Türkçe öğretmenlerin kıdemlerine göre dil bilgisi konularının öğretimine ilişkin görüşleri arasında anlamlı fark bulunmamaktadır.

4. Türkçe öğretmenlerin cinsiyetlerine göre dil bilgisi konularının öğretimine ilişkin görüşleri arasında anlamlı fark bulunmamaktadır.

5. Türkçe öğretmenlerin mezun oldukları bölüme göre dil bilgisi konularının öğretimine ilişkin görüşleri arasında anlamlı fark bulunmamaktadır.

6. Türkçe öğretmenlerin görev yaptıkları okula göre dil bilgisi konularının öğretimine ilişkin görüşleri arasında anlamlı fark bulunmamaktadır.

Bu çalışmanın sonuçlarına dayalı olarak şu önerilerde bulunulabilir:

1. Tüm bu bulgular incelendiğinde ilköğretim okullarındaki dil bilgisi öğretiminde hangi alanlarda eksiklikler olduğu ortaya çıkmaktadır. Müfredatta dil bilgisine daha fazla zaman ayrılmalı ve etkinliklere daha çok yer verilmelidir.

2. Dil bilgisi kazanımları öğretmen görüşlerine sunulacak şekilde tekrar gözden geçirilmelidir.

3. Öğretmenler sınıfta görsel ve işitsel materyaller kullanarak öğrencilere konuları sevdirmeye çalışmalıdır.

4. Ders kitaplarında kullanılan metinler seçilirken bu metinlerde dilin kusursuz olarak kullanılmış olma şartı aranmalıdır. Yazım ve noktalama yanlışları yapılmış, anlatım bozuklukları bulunan, kısaca dil kusurlarının bulunduğu metinler, öğrencilerin dil bilgisi konularını kavrama sürecini yavaşlatacaktır.

5. Dil bilgisi konuları tanımlar ezberletilerek öğretilmeye çalışılmamalı, bu tanımların temsilcisi olan oyunlar ve etkinlikler yoluyla konular daha kolay anlaşılır ve daha zevkli hâle getirilmelidir.

6. Yazılılarda ezber bilgiyi ölçen sorular sormaktan kaçınılmalı, öğrenciye öğrendiklerini yorumlayabilecek nitelikte, öğrenmeyi ölçen sorular sorulmalıdır.

7. Öğretmenler belirli aralıklarla hizmet içi eğitimden geçirilmeli ve öğretmenlerin bilgileri güncellenmeli, yeni öğretim metodları öğretmenlere anlatılmalıdır.

8. Öğrencilere sınıfta sık sık söz hakkı verilmeli ve öğrencinin kendini ifade etmesine imkân sağlanmalı, aynı zamanda yazma etkinliklerine de çokça yer verilmeli ve öğrencinin kendini yazılı olarak da ifade etmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

ALTAS Sümeyye (2009). **Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminin Tarihi ve İçerik Odaklı Dil Bilgisi Öğretimi ile Görev Odaklı Dil Bilgisi Öğretiminin Uygulamalı Karşılaştırılması**. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

BÜYÜKÖZTÜRK Şener (2002). **Sosyal Bilimler İçin Veri Analiz El Kitabı**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

ÇOTUKSÖKEN Yusuf, (2004). **Uygulamalı Türk Dili**. İstanbul: Papatya Yayıncılık.

DEMİREL Özcan vd (2003). **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

DİLAÇAR Agop, (1971). "Gramer: Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve Tarihi", **TDAY-Belleten**, Sayı. 83.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/1 Winter 2011

- ERDEM İlhan (2007). **İlköğretim II. Kademedeki Dil Bilgisi Öğretiminin Sorunları Üzerine Bir Araştırma**, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- ERGİN Muharrem (1998). **Türk Dil Bilgisi**. İstanbul: Bayrak Basım, Yayım, Dağıtım.
- GÖĞÜŞ Beşir (1978). **Orta Dereceli Okullarda Türkçe ve Yazın Eğitimi**. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- JEONG Jinchul (2004). **Analysis Of The Factors And The Roles Of Hrd In Organizational Learning Styles As Identified By Key Informants At Selected Corporations In The Republic Of Korea**. Major Subject: Educational, Texas A&M University, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Amerika.
- KAHRAMANOĞLU Sevilay (2000). **İlköğretim Okulları Türkçe Programının Alt ve Üst Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Ailelerin Çocuklarının Öğrenim Gördüğü Okulların 5. Sınıflardaki Dilbilgisi Konularına Ait Hedef Davranışların Gerçekleşme Düzeyi**. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu.
- KARADÜZ Adnan (2007). **İlköğretimde Türkçe Öğretimi (Dil Bilgisi Öğretimi)**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- KARASAR Niyazi (1999). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- KAYGUSUZ Tuba (2006). **İlköğretim İkinci Kademedeki Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi Üzerine Bir Araştırma**, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu.
- KOÇ S. ve MÜFTÜOĞLU G. Dil Bilgisi Öğretimi, www.aof.anadolu.edu.tr , (SGT: 25.11.2010).
- MAHİROĞLU Ahmet ve YILMAZ Zeynep (2004). “Dil Bilgisi Öğretiminde Yeni Geliştirilen Öğretim Materyallerinin Öğrencilerin Öğrenme Düzeyine Etkililiği” **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, Cilt.2, Sayı 1.
- SAĞIR Mukim (2002). “İlköğretim Okullarında Dil Bilgisi Öğretimi,” **Türk Dili Dergisi**, s.601.
- SEVER Sedat (2000). **Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme**. Ankara: Anı Yayıncılık.
- ŞENGÜL Bilge (2006). **1981-2001 Yılları Arasında ÖSS ve ÖYS’de Çıkmış Türkçe Sorularının Dil Bilgisi Açısından İncelenmesi**, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- TDK (2005) Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük (10. Baskı). Türk Dil Kurumu, Ankara .
- TEZBAŞARAN A. Ata (1997). Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu (İkinci Baskı). Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara.
- YANGIN Banu (1999). **İlköğretimde Türkçe Öğretimi**. Ankara: MEB Yayınları.
- YURDUGÜL Halil (2005). Ölçek Geliştirme Çalışmalarında Kapsam Geçerliği İçin Kapsam Geçerlik İndekslerinin Kullanılması, **XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi**, 28-30 Eylül 2005, Denizli.

Ek 1: Dil Bilgisi Öğretimine İlişkin Görüş Ölçeği

	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
Öğrencilerin, yapım ekinin işlevlerini ve kelimeye kazandırdıkları anlam özelliklerini kavradıkları görüşündeyim.					
Öğrencilerin, birleşik kelimeyi kavradıklarını düşünüyorum.					
Öğrencilerin isimlerin kip eki almasında ek fiilin rolünü kavradıkları görüşündeyim.					
Öğrencilerin isimlerin ek fiil aracılığıyla hangi kiplerde çekimlenebildiğini kavradıkları görüşündeyim.					
Öğrencilerin ek fiili işlevine uygun olarak kullandıkları görüşündeyim.					
Öğrencilerin fiilimsilerin işlevlerini ve kullanım özelliklerini kavradıklarını düşünüyorum.					
Öğrencilerin fiilimsileri özelliklerine uygun biçimde kullandıkları görüşündeyim.					
Öğrencilerin cümlede, fiilimsiye bağlı kelime veya kelime gruplarını bulduğu kanaatindeyim.					
Öğrencilerin cümlede anlatım bozukluğuna neden olan kullanımları belirleyebildiklerini düşünüyorum.					
Öğrencilerin anlatım bozukluklarını düzelttiklerini düşünüyorum.					